

belicht

AUGUSTUS/SEPTEMBER 1981

Centrale verwarming met gas

Redactieadres: postbus 8107, 5004 GC Tilburg, tel. (040) 12 28 19

Collectie Stichting Loka

www.loka.org
Gedigitaliseerd 2013

Gasprijs gekoppeld aan olieprijs

Centrale verwarming

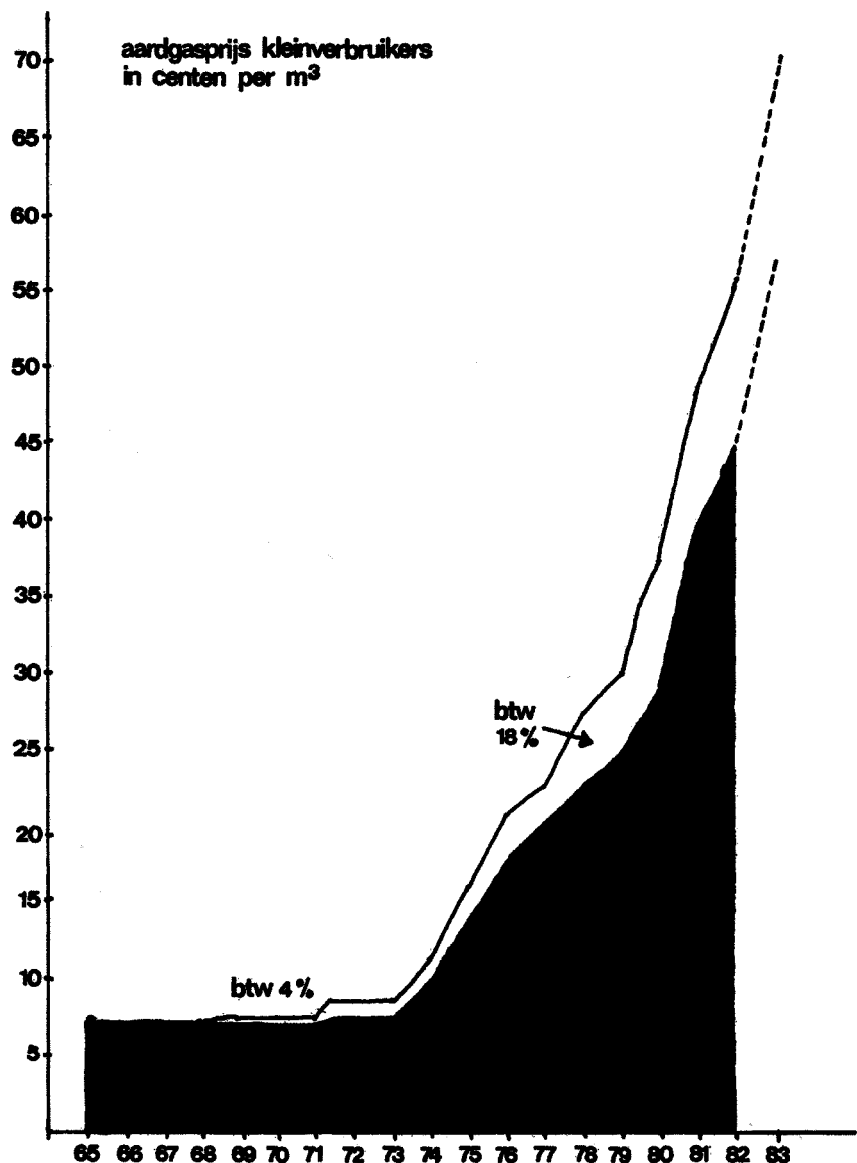
Nederlandse gezinnen gaan volgend jaar wéér honderden gulden extra betalen voor het gas. Oliemaatschappijen en de nederlandse staat profiteren andermaal van de gasprijsverhoging. En het einde lijkt nog altijd niet in zicht. Bodemschatten blijken inderdaad "goudmijnen".

De prijs van nederlands aardgas is "gekoppeld" aan de prijs van (buitenlandse) olie. Dat is de simpele verklaring van de enorme prijsverhogingen van ons eigen aardgas. Als de olie duurder wordt, gaat aardgas vanzelf mee....

In 1974 besloot de toenmalige minister van Economische Zaken, Lubbers, dat deze koppeling gelegd moest worden. De zaak werd geregeld in de Wet Aardgasprijzen en in ras tempo schoot de prijs per m³ gas omhoog.

DE KOPPELING

De koppeling van olie- en gasprijs is gebaseerd op de marktwaarde. Men gaat echter uit van de "energiewaarde": 1 liter HBO (huisbrandolie) levert 36,4 MJ (MegaJoules) aan energie, en 1 m³ gas (uit Slochteren) 31,65 MJ. Eén liter HBO komt dan overeen met 1,15 m³ gas. Deze verhouding wordt gebruikt voor de prijs van het gas. Momenteel kost 1 liter HBO 71,56 cent (inclusief BTW) en 1 m³ gas 47,08 cent (inkl. BTW) (prijzen per 16/5/81). Als de koppeling nu reeds volledig zou zijn, zou 1 m³ gas 82,29 cent moeten opleveren. We zitten al op de goede weg: per 1/1/'82 kost 1 m³ gas 55,6 cent. Dat is, volgens de Gasunie, nog 16,70 cent te weinig.

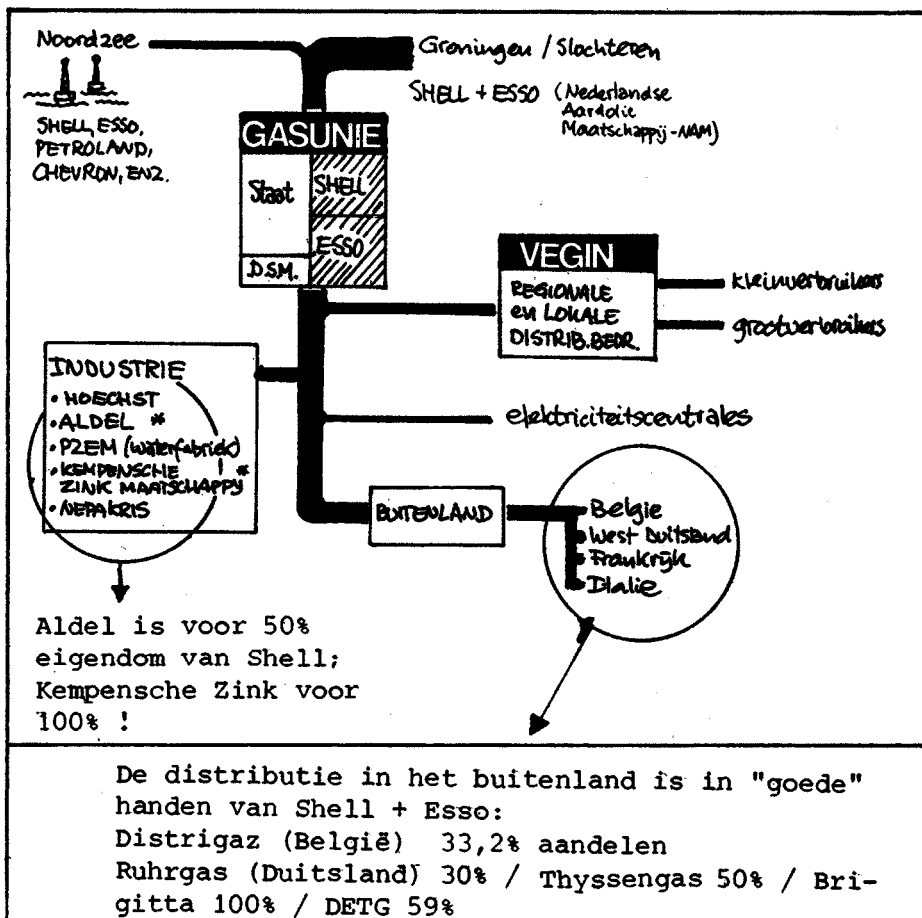

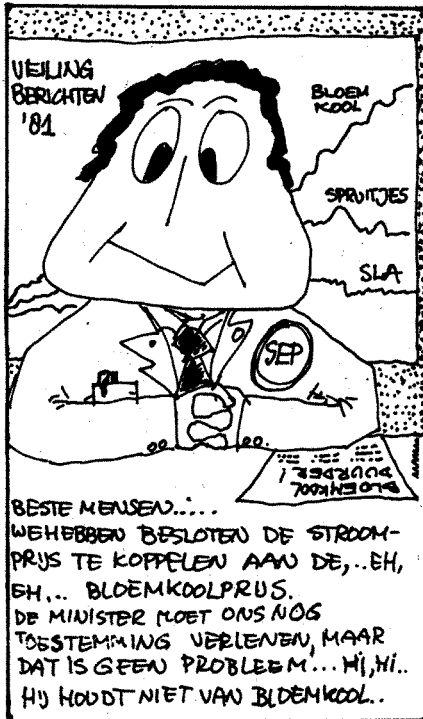
De achtergrond van deze "koppeling" is als volgt: als olie duurder wordt, wordt aardgas vanzelf méér waard. "Waarom zouden we aardgas onder de prijs verkopen?" Bovendien zou een duurdere gasprijs mee-

werken aan energiebewuster gebruik en energiebesparing. De "olie-krisis" van 1973 was net voorbij. Dit besluit tot koppeling was echter geen verzinsel van de minister: het was hem ingefluisterd door de vaderlandse aardgas-gigant, de N.V. Nederlandse Gasunie. De Gasunie is altijd voorstander geweest van de zogeheten "marktwaarde-filosofie", omdat dat lekker aantelt. Bovendien is aardgas een 'konkurrent' van aardolie, waarvan het monopolie ongeveer in handen is van twee deelnemers in de Gasunie, de oliemaatschappijen Shell en Esso. De prijskoppeling doet de kassa op twee plaatsen rinkelen, want ook de Nederlandse Staat pikt gretig uit de ruif van de extra-winsten.

Aardgas en aardolie zijn "bodemschatten". Bodemschat-ten zijn eigendom van de Staat der Nederlanden. De Staat verleent vergunningen (concessies) aan particuliere ondernemingen om bodemschatten op te sporen en te winnen. Bij de winning van bijvoorbeeld aardgas, wordt de exploitant (oliemaatschappij) automatisch eigenaar van het gas. Zij betaalt weliswaar een vergoeding aan de Staat, maar verkoopt het gas op de vrije markt. In Nederland wordt alle gas gekocht door de NV Gasunie, waar ook de oliemaatschappijen deel van uitmaken. Via de Wet Aardgasprijzen heeft de overheid een beetje invloed op de prijzen die berekend worden, zowel bij de inkoop (door Gasunie) als bij de verkoop aan de klanten (elektriciteitscentrales, grote industrieën, VEGIN, en buitenland).

bodemschatten of goudmijnen

goed voorbeeld doet goed volgen

gasunie
bakt ze bruin

In de periode 1974-1979 wordt de gasprijs geleidelijk opgetrokken, inclusief verhoging van het BTW-tarief. De Staat, als mede-eigenaar van Gasunie, heeft er alle belang bij: extra aardgasbaten zijn leuk te besteden. Maar ook de andere twee partners kunnen juichen. Ongemerkt, zonder extra kosten, stromen er miljoenen naar de oliemaatschappijen Shell en Esso. Van elke gulden méér-opbrengst, vloeit 95 cent naar de Staat en 5 cent naar Esso en Shell.

In 1973 behalen Shell/Esso 523 miljoen gulden pure winst uit de gas-winning; in 1980 is dit bedrag opgelopen tot 2 miljard gulden...en voor de komende 4 jaar mogen zij zich verheugen op een winst van 7 miljard gulden voor ieder van de twee! Minister van Aardenne zwaait alle kritiek weg met de opmerking dat "bij deze cijfers zij aangetekend dat de inkomsten van de staat een veelvoud bedragen van dit bedrag.." In 1984 zullen Shell en Esso tesamen bijna 30 miljard gulden hebben verdiend aan onze bodemschat gas.

Hoewel er reeds jaren wordt gepleit voor afroaming van dergelijke super-winsten, duurt 't tot 1981 voordat ook de VEGIN (Vereniging Gasdistributiebedrijven In Nederland) begint te steigeren. Weliswaar niet vanwege de formidabele winsten elders, maar vanwege de te verwachten problemen bij de klanten.

In mei 1981 komt de Gasunie met het voorstel de gasprijs (voor kleinverbruikers) met 50% op te jagen tot 72 cent per m³ vanaf 1 januari '82. De VEGIN, die regelmatig met de Gasunie onderhandelt over leveringskontrakten en inkoop-prijzen, vindt dat het nu wel erg hard gaat. Zij stelt een maximale verhoging van 12 cent voor. Een aantal VEGIN-leden (zeven wethouders van de grote steden) willen niet meer dan 3,5 cent verhoging. De tumultueuze VEGIN-vergadering (18 juni '81) besluit tot een compromis: 9 cent, inclusief BTW. Talrijke andere voorstellen (loskoppeling van olieprijs, opschorten van het besluit, verhoging in twee etappes, verhoging op basis van prijs-indexcijfer) halen het niet. Het prijsverschil tussen Gasunie en Vegin (13 cent) ligt nu bij de Minister van Economische Zaken op tafel. Hij zal mettertijd de Gasunie gelijk geven, want de marktwaarde-filosofie staat ook dáár voorop. Staat en oliemaatschappijen kunnen in hun handen wrijven, terwijl de centrale verarming bij de kleinverbruikers verder toeslaat.

Shell en Esso maken al enkele maanden fors reclame voor hun grootse investeringsplannen in Nederland. Het lijkt er op dat zij hun image weer wat opkrikken, met behulp van pagina-grote kleuren-advertenties in dag- en weekbladen. "Shell helpt" en "Esso vooruit" zijn de leuzen voor de enorme plannen in Rotterdam. "Wij gaan de komende 6 jaar voor 14 miljard investeren". Er worden 400 banen beloofd in Rotterdam. Helaas staat er niet bij hoeveel banen er verdwijnen in de verouderde fabrieken en installaties. Maar enfin.

Ook de minister is gevoelig voor deze kampanjes. Tijdens een kamerdebat over een voorstel tot verhoging van het staats-aandeel in de gaswinning (11 december '80) stelt minister van Aardenne voor om hierover niet te onderhandelen met Shell en Esso: "Ik heb met deze ondernemingen reeds afspraken gemaakt over de besteding van de door hen gemaakte aardgaswinsten. Investerings- en de nederlandse economie ten goede komen. Terugkomen op eerder gemaakte afspraken is geen goed bestuur"...De Minister is er ingetrapt. Want wat blijkt enkele maanden later: Esso laat medio juli weten af te zien van de grootse aangekondigde investeringen...Nu maar wachten of Shell de afspraken nakomt.

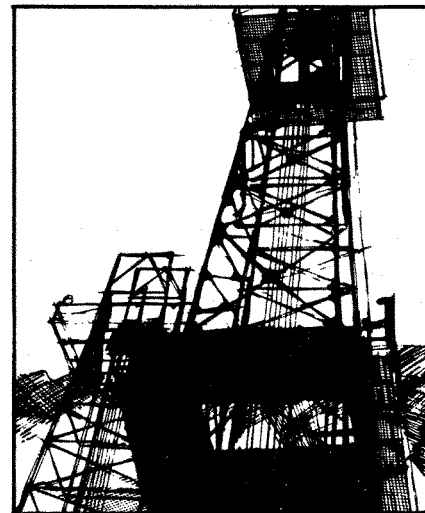
Ook de overheid voert een gericht investeringsbeleid met de extra gaswinsten. Er wordt met gulle hand steun verleent aan noodlijdende bedrijven als Fokker en Volvo-car, die - o ironie - energieverblindende produkten op de markt brengen. In 1981 strijkt de Staat 1,3 miljard extra gaswinsten op. De steun aan het bedrijfsleven bedraagt in '81 precies 1,3 miljard. Winst voor werk.

Het zou een goede zaak zijn, als de extra gaswinsten besteed zouden worden voor energiebesparingsprojecten. De isolatie-subsidie is daarentegen fors terugschroefd, onder het motto "als de gasprijs stijgt, gaan de mensen vanzelf wel isoleren..". Deze redenatie snijdt geen hout, want bij stijgende gasprijzen moet er meer van het gezinsbudget worden besteed aan energie. Bovendien sluipen de stroomprijzen ook geleidelijk omhoog, en de benzineprijzen breken elke maand nieuwe rekords. Er valt niet veel te isoleren, omdat het te besteden bedrag minimaal wordt.

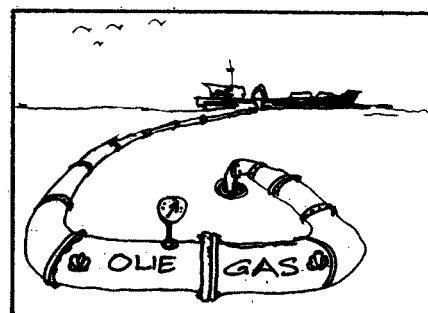
De overheid zou de gaswinsten moeten aanwenden voor energiebesparing. Isolatiesubsidie, warmte/krachtkoppeling, warmteterugwinning en ontwikkeling van alternatieve energiebronnen.

De oliemaatschappijen geven zelf het "goede" voorbeeld. De extra-winsten worden besteed aan nieuwe energiebronnen. Shell en Esso zijn druk in de weer op de steenkool-markt: ze kopen mijnen op, ze verzorgen het transport en de overslag in havens. De overheid zou eindelijk moeten inzien dat investeren in alternatieve energie een noodzaak is. Als

winst voor werk?

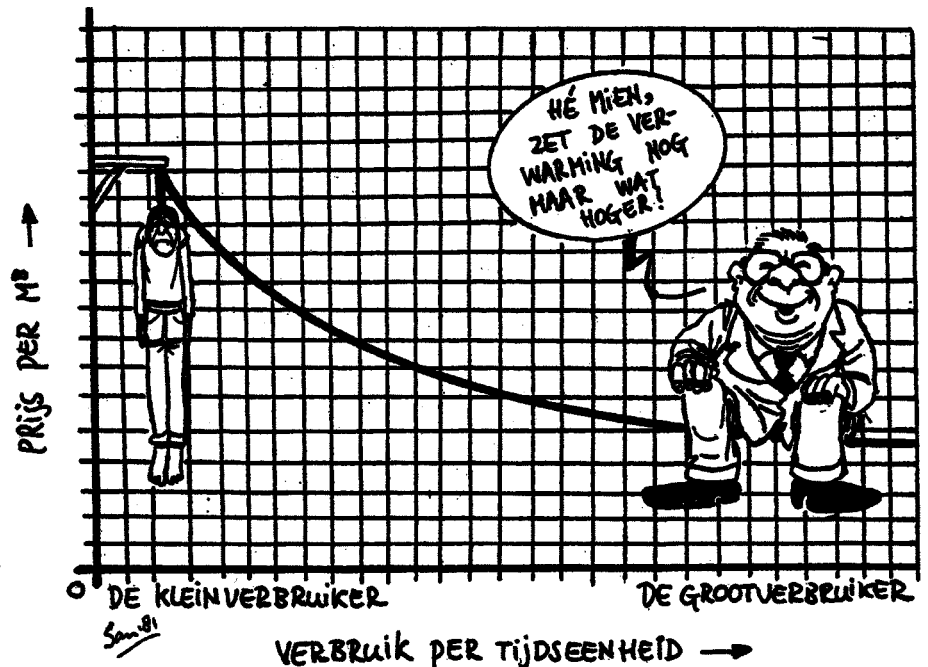
winst voor energiebesparing

straks, na 1995, de aardgasbellen uitgeput zijn, valt er een enorm energie-gat, zullen er geen aardgaswinsten meer zijn en zijn we nog verder van huis: we moeten dan wel energie aankopen in het buitenland. Of speelt men toch met de idee dat kernenergie dan het enige alternatief is?

tarieven

Met de forse gas-prijs-stijgingen komt de tariefstructuur van alle energiebronnen (gas, stroom, water) weer in de belangstelling. Zoals bekend, worden er "degressieve" tarieven gehanteerd. Dit betekent dat een kleinverbruiker per eenheid méér betaalt dan een grootverbruiker. Het handhaven van dit stelsel wordt gerechtvaardigd met de bewering dat de wijzvertakte leidingnetten terugverdiend moeten worden. "Dikke buizen en dikke kabels (voor grootverbruikers) zijn nu eenmaal goedkoper in aanleg en onderhoud dan de dunne pijpjes en snoertjes naar de kleinverbruikers".

De industrie profiteert, de kleinverbruiker krepert. In de aardgas-sektor zijn de grote tarief-verschillen bijna verdwenen: men hanteert nog maar twee tarieven
kleinverbruikers: 0 - 170.000 m³
grootverbruikers: 170.000 m³ en meer.

De prijs voor kleinverbruikers is bekend (47,09 cent per m³, met vastrecht van f 4,72 per maand, beiden inclusief BTW). De prijs voor grootverbruik is niet bekend, aangezien die kan variëren. Er worden aparte contracten afgesloten, uiteraard tegen lagere prijzen. Maar de inhoud van dergelijke contracten is geheim. In de stroom-sektor kennen we een verfynde tariefstructuur, inclusief nachtstroomtarief, enz.

Enige politieke partijen, de energiebeweging en de konsumentenorganisaties pleiten al langer voor een eerlijker tarief-systeem, waarin energiebewust ver-

bruik wordt beloond in plaats van andersom. Dit voorgestelde systeem noemt met "progressief stelsel", wat hier op neer komt dat de prijs oploopt bij hoger verbruik.

De Consumentenbond lanceert in juli, naar aanleiding van de nieuwe gasprijsstijgingen, een plan om de gasrekening te drukken, voor kleinverbruikers.

- loskoppeling gasprijs kleinverbruikers van olieprijs;
- afschaffing van het 'vast recht';
- verlaging BTW-tarief (van 18 naar 4%);
- invoering progressief tarief-stelsel.

Dit voorstel ligt nu bij de Minister van Economische Zaken, maar het heeft weinig kans om serieus genomen te worden. De politieke wil is niet aanwezig om de kleinverbruikers in bescherming te nemen.

Het wordt hoog tijd om de discussie over een progressief tarieven-stelsel opnieuw aan te kaarten en uit te voeren. Met de invoering van dit stelsel wordt de verantwoordelijkheid voor energiebewust gedrag bij de konsument gelegd: lagere gasprijs betekent dat er (financiële) mogelijkheden overblijven voor isolatie van woningen. Als het gemiddelde gasverbruik per huishouden 3500 m³ per jaar bedraagt, is het zinvol om de eerste 3000 m³ tegen een lage prijs aan te bieden. Zodoende ontstaat een prikkel om onder de 3000 m³ te blijven, door isolatie-maatregelen.

De duurdere gasprijzen leiden onvermijdelijk tot problemen bij kleinverbruikers. Gas is een eerste levensbehoefte voor verwarming, koken en warm water. Naast de financiële aderlatingen voor woonlasten, wordt de kleinverbruiker nogmaals uitgeknepen. En het einde is nog lang niet in zicht. Toen de grote aardgasvondst (in 1959 te Slochteren) werd bekend gemaakt, verkeerde het land in een juichstemming. Twee en twintig jaar later, wanneer heel het land is aangesloten op de gasbel en volledig afhankelijk is gemaakt van deze energiebron, wordt de gasprijs in duizelingwekkende vaart omhoog gejaagd.

Maar niet alleen de modale kleinverbruikers raken in de problemen. Ook de glastuinbouw en de industrie begint te kermen. De laatste twee categorieën vrezen dat hun eindprodukten duurder worden dan die van gelijkwaardige producenten (konkurrenten) in het buitenland. Wordt met deze bewering de wereld op z'n kop gezet? Immers, de Minister van Economische Zaken beweert bij herhaling dat het gas in het buitenland veel duurder is dan in Nederland. Wie liegt er? Niemand! Want de buitenlandse kleinverbruiker betaalt inderdaad veel meer voor het (nederlandse) gas, en de buitenlandse industrie veel minder. Dat regelen de distributiebedrijven aldaar, waar Shell en Esso flinke belangen in hebben zitten. Met het buitenland zijn langlopende kontrakten afgesloten, tegen uiterst lage prijzen... In het afgelopen jaar zijn er weliswaar enkele nieuwe afspraken gemaakt voor subtiele prijsverhogingen, maar

Prijzen aardgas in België omhoog

NRC
8 Juli '81

BRUSSEL, 8 juli — De prijzen die de consumenten in België voor hun aardgas moeten betalen zijn deze maand met zeven procent gestegen. Omdat sinds 1 juli ook het btw-tarief voor aardgas verhoogd is tot 17 procent zal de consument die het gas betreft via het openbare distributienet in één keer bijna acht cent per kubieke meter meer moeten gaan betalen.

De verhoging heeft te maken met de hogere prijzen die Nederland zijn buitenlandse afnemers berekent. In de komende maanden verwacht men nog meer prijsverhogingen voor het aardgas. Sinds het begin van dit jaar zijn de aardgasprijzen in België al met veertien procent gestegen. Een kubieke meter aardgas kost nu 63 cent. (ANP)

tegengas

Brigitta, DETG, Thyssengas, enz. betalen in '80 15,1 cent per m³ gas. Zij verkopen het voor 50 tot 63 cent aan groot- en kleinverbruikers. Italianen kopen gas voor 11,2 cent, het resultaat van het zogeheten "Lunskontrakt" uit 1971.

in werkelijkheid betaalt de buitenlandse industrie veel minder dan de nederlandse industrie. Kwestie van politiek.

RUHRGAS AKTIENGESELLSCHAFT
ESSEN

Ruhr
gas

Wir sorgen für Erdgas

	62.2	
	116.688	
Alle übrigen Aufwendungen	59.919	538.661
Jahresüberschuß		105.897
Einstellung in die freie Rücklage		50.647
Bilanzgewinn		55.250

WIKST: 55 miljoen D.Mark. Ruhrgas is voor 30% van Shell! (In DM 1.000)

In ieder geval zullen kleinverbruikers in de problemen komen, die zich uiten in achterstallige energie-rekeningen. Men schat de gezamenlijke achterstand in de betalingen nu al op ruim 1 miljard gulden. Het gevolg van de prijsverhoging per 1 januari 1981.

Onvermijdelijk zal dit bedrag fors toenemen in '82. De Energiebedrijven en regionale Gasdistributiebedrijven komen in gewetensnood: wanbetalers dienen afgesloten te worden, volgens de 'leveringsvoorwaarden'. Maar als 'wanbetaling' een epidemie wordt, waarvan de oorzaak ligt in prijsverhogingen waar de EB's en Gasbedr. zelf mee hebben ingestemd, ligt de zaak pijnlijker. Het energiebedrijf van Zaanstad wil geen heksenjacht ontketenen tegen wanbetalers. Men probeert een regeling op afbetaling te organiseren. In andere plaatsen wordt wel afgesloten.

Er blijft maar één middel over voor kleinverbruikers: in actie komen tegen deze ontwikkelingen.

In diverse plaatsen en regio's zijn inmiddels komités tegen de aardgasprijsverhogingen opgezet. In Amsterdam wordt de giro-blauw actie ("onder protest betalen voor atoomstroom") gekoppeld aan een 'gas-protest'. Het Landelijk Energie Komite gaat samenwerken met Konsumentenkontakt en het OBASA (Overleg Buurtgroepen Amsterdam Stop Aardgasprijsverhoging). Ook in andere plaatsen (o.a. Tilburg) worden er gas-komités opgezet om gezamenlijk deze ontwikkelingen te keren, en om een energiebewust beleid te propageren bij gemeentes en raadsleden.

bronnen:

- Haagse Post, 10 juni 1981, "De Energielobby"
- Konsumentenkontakt: "Woonlasten" (juni '81)
- M. Tanzer/J. van Arkel, "Energie, strijd om macht en rijkdom" (1976)
- Politiek Overzicht, mei 1981
- krantenberichten uit: Volkskrant, NRC, Nieuwsblad van het Zuiden (nov.'80 - juli '81)

Onderzoek naar gasdiefstal

Nuh 2.
15 April '81

(Van onze corresponent)

ARNHEM - De Veluwe Nutsbedrijven zijn een uitgebreid onderzoek gestart naar het gasverbruik, nadat in Apeldoorn tegen een familie proces-verbaal wegens gasdiefstal werd opgemaakt.

Gasdiefstal is mogelijk door de meter weg te nemen en de pijpen met een passtuk te koppelen. Hierdoor bestaat het gevaar van vonkvorming en lekkage.

Alle percelen waar het verbruik niet overeenstemt met de perceels-grootte zullen nu worden onderzocht. De VNB vermoedt dat er meer gas wordt gestolen nu de tarieven stijgen.